

SAMOSTOJNO RAZISKOVALNO DELO III – predstavitve doktorata pred zagovorom

Doktorandka: **Ana Reberc**

Študijski program: Primerjalni študij idej in kultur

Modul: Kulturna zgodovina

Naslov doktorske
disertacije: **Krohotaње množic: fenomen stand up komedije v Sloveniji**

Mentorica: Doc. dr. Martina Bofulin

Komisija: red. prof. dr. Marina Lukšič Hacin, red. prof. dr. Tanja Petrović,
dr. Nina Vodopivec

Datum predstavitve: sreda, 3. 6. 2026, 16h

POVZETEK PREDSTAVITVE

V doktorski disertaciji raziskujem družbeno prakso standup komedije v Sloveniji, ki je izhodišče za raziskovanje vzpostavljanja, ohranjanja in razgrajevanja skupnega okvira razumevanja. Na tej podlagi analiziram načine, kako se v standup uprizoritvah artikulirajo preteklosti vezane na *selitve v Jugoslaviji*. Raziskovanje sta vodili dve osrednji raziskovalni vprašanji: (1) »*Kako standup komedija v Sloveniji izpogaja prostor šaljenja?*« in (2) »*Kako se v praksi standup komedije (po)ustvarjata skupni okvir razumevanja in preteklost?*« V disertaciji razvijam pristop, s katerim je mogoče povezati obe vprašanji in odgovoriti, kako konkretne prakse kulturne produkcije omogočajo pogajanje o skupnem v javnem prostoru.

Osrednji raziskovalni pristop je bilo terensko delo, ki je potekalo med junijem 2023 in julijem 2025. V tem času sem obiskovala standup nastope kot gledalka in enkrat kot nastopajoča, preživljala čas s komiki v zaodrju, na poti na in iz nastopov in v njihovem prostem času. Opazovanje z udeležbo dopolnjuje 18 polstrukturiranih intervjujev s komiki in pregled multimedijskih spletnih virov (intervjujev, posnetkov uprizoritev, profilov na družbenih omrežjih, novinarskih prispevkov).

Analiza zbranega etnografskega gradiva se je naslanjala na pregled obstoječih raziskav o standup komediji iz različnih področij in štiri osrednja orodja, ki se dopolnjujejo ter prehajajo v vse bolj specifično obravnavo proučevanega fenomena. Prvo orodje se zgleduje po Latourjevih priporočilih družboslovnega raziskovanja kot ponovnega sestavljanja družbenega [resembling the social], ki ni predpostavljeno vnaprej in katerega cilj je

zapisovanje mreže, ki opisuje gibanje in povezanost različnih entitet, s čimer se šele v tekstu vzpostavlja družbenost. Pri zapisovanju sem se naslonila na historičnomaterialističen pristop, ki upošteva delovanje materialnih in idejnih vidikov ter njihovih medsebojnih razmerij. Tretje orodje, *senso comune* [splošno mišljenje] opredeljen v delih Antonia Gramscija, je konkretna izpeljava kulturno-intelektualnega dejavnika v teh razmerjih in se osredotoča na miselna stališča neke dobe, to pa dopolnujem z afektivno razsežnostjo *struktur občutenja* [structures of feeling] Raymonda Williamsa. Zadnje orodje omogoča razbiranje procesov *sedanjenja preteklosti* [past presencing], kot Sharon MacDonald poimenuje uprizarjanje preteklosti v sedanjosti, pri čemer pomažem, da je to vezano na odbiranje, naslanjanje na in poustvarjanje *senso comune*.

V disertaciji opisujem lokalno prilagajanje in delovanje standup komedije skozi (1) žanrske značilnosti standup komedije, (2) zgodovinski pregled razvoja žanra v Sloveniji, (2) relevantne infrastrukturne vidike (poseljenost, prizorišča, kulturna produkcija), (3) povezovanje komikov in tržno delovanje ter (4) interakcijo med komikom in občinstvom. V dialogu etnografskega materiala in teoretskih orodij sem prepoznala (komični) *material* kot relacijo med raziskanimi vidiki standup komedije, ki omogoča povezovanje zgodovinskih, materialnih in idejnih elementov ter v svoji ubesedni obliki v standup uprizoritvi aktivira *senso comune* in omogoča sedanjenje preteklosti. V izbrani študiji primera pogajanja o *medrepubliških oz. delavskih selitvah v Jugoslaviji* sem analizirala konkretne izraze *senso comune* in modalitete sedanjenja preteklosti.

Disertacija je prva zgodovinska in materialistična analiza, ki prikaže nastajanje in lokaliziranje standup komedije v slovenskem prostoru ter kako je ta postala množična, tržno uspešna kulturna praksa. V disertaciji ugotavljam, kako posamični vidiki in njihovo prepletanje ustvarjajo (komični) *material* in preko tega vplivajo na konkreten izraz šaljstva. Ugotovitve poglobljajo razumevanje standup komedije z izpostavitvijo *materiala*, ki nastaja v vezeh med naštetimi materialnimi in nematerialnimi vidiki ter se izraža v uprizorjenih šaljivih vsebinah. Na ta način standup komedija omogoča pogajanja o skupnem v javnem prostoru, kar poglobim s študijo primera ubesedenega materiala. V analizi primera pokažem, kako uprizoritev aktivira deljen *senso comune* udeležencev in njihova interakcija skozi *material* ustvarja občutenje preteklosti v sedanjosti.